

ที่มา : พลเอก ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ
องคมนตรี ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านต้นแบบ
ที่มีการบริหารจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบ
ณ ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัยว้าววิทยา
บ้านห้วยบง จังหวัดอุดรธานี

03

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรธานี

The Learning Process Development for Entrepreneurs
Agribusiness Durian Long Lab-Lae Uttaradit Province Lessons

วจี ปัญญาใส¹

Vajee Panyasan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้บทเรียนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรธานี จากการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรและลูกหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรธานี ที่ใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบเจาะจงและอาสาสมัคร แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความต้องการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก 10 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองวิธีการเรียนรู้อีก 22 คน โดยแบ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล 11 คน และบุตรหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแลที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อีก 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจความต้องการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการสำรวจความต้องการเรียนรู้ พบว่า วิธีการเรียนรู้ที่สะดวกที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง คือ การรวมกลุ่มกันศึกษา และการศึกษาเองจากบทเรียน เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างสนใจที่จะเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล ตามลำดับ คือ การจัดการผลผลิต การรวมกลุ่มของเกษตรกร และการดูแลรักษาต้นทุเรียน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเรียนรู้ตามลำดับ คือ ช่องทาง

¹ สาขาจิตวิทยาและแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

E-mail : Kroo.vajee@gmail.com

การขาย วิธีการแก้ปัญหาแมลงศัตรูพืช และการดูแลรักษาต้นทุเรียน ส่วนวิธีการเรียนรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่สะดวกที่สุด คือ การอ่านเองจากเอกสารเล่มเล็กๆ เพราะสะดวกในการอ่านและอ่านจบเร็ว

2. ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่า วิธีการเรียนรู้จากบทเรียนทำให้เขาได้ความรู้ใหม่ๆ และแนวคิดใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่ม และกับบุตรหลานอยู่ในระดับมากที่สุด และการได้เรียนรู้กับบุตรหลานทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มบุตรหลานของเกษตรกร เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ทำให้เขาได้ความรู้ใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนในกลุ่ม และแลกเปลี่ยนกับผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก การเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองทำให้เขาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวมากขึ้น และทำให้เขาสนใจในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล และเอาใจใส่ในการปลูกทุเรียนอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล กระบวนการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this study was develop the process of learning lessons entrepreneurs agribusiness durian Long Lab-Lae Uttaradit province. The subject were specific purposive sampling and volunteer sampling of farmer and farmer's children whose growing durian Long Lab-Lae. The sample was divide in two groups, The first group used to collect data needs to learn the lessons of 30 people and another 10 people in-depth interview for the leaning design. The second group was the sample used in the experiment learning methods 22 people. The farmer are 11, and their children another 11 people. The instrument uses in research consist of, a survey needs to learn the lesson of the durian Long Lab-Lae. In-depth interview to determine the learning design, and questionnaire about learning design for farmers and their children.

The result were as follow:

1. The survey needs to learn the lesson that, the most convenient way to learn is to unite education and self education the contents were interested to learn that order, is product management, the integration of famers and maintaining fruit trees. And in-depth interview found that, the content were interested to learn that order, is sale channel, and maintaining fruit trees. Learning design from in-depth interview are, the most convenient to read from document booklet because it is convenient and fast reading.

2. Result of opinion on learning design found that, a learning process that brought them new knowledge and new idea to share with the group and the children are at the highest level. And learn together with their children, causing the exchange of ideas about the profession of family. While the children of famers found that learning process made them gain new knowledge from the exchange in group and their parent are at the high level. And learning with parent gave them, ideas about the profession of family, and made them more interested in becoming agribusiness and care to grow durian at a high level.

Keywords: Agribusiness Entrepreneur Lesson, Learning Process

บทนำ

ธุรกิจการเกษตรเป็นธุรกิจที่ครอบคลุมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยเริ่มตั้งแต่การจำหน่ายปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้าเกษตร การแปรรูป และการค้าสินค้าเกษตร ในปัจจุบันการแข่งขันในทางธุรกิจและสินค้าทางการเกษตรได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น เกษตรกรต้องมีการปรับเปลี่ยนในรูปแบบต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ เพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive advantage) ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะแข่งขันกับคู่แข่งอื่นๆ ในภาวะการณ์แข่งขันที่รุนแรงได้ แต่เกษตรกรหลายคนยังขาดโอกาสเข้าถึงความรู้เรื่องธุรกิจการเกษตร ทำให้มีความรู้แค่เพียงเรื่องการเกษตร ซึ่งมักจะเสียเปรียบในเชิงธุรกิจอยู่เสมอ

ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยและบริการความรู้สู่ชุมชนภายใต้โครงการศึกษาและพัฒนากิจการเกษตรเพื่อลดความเสียเปรียบในกลไกการตลาดของเกษตรกรชาวอินทรี และทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ประจำปี 2557-2558 ที่ผ่านมา พบว่า หลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลสร้างขึ้นเพื่อผู้ประกอบการธุรกิจทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ให้สามารถจัดการธุรกิจเกษตรได้อย่างครบวงจร ทั้งในเรื่องการผลิต การรวมกลุ่ม และการจัดการตลาด โดยมุ่งขยายผลการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่บุตรหลานเกษตรกรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสู่เยาวชนรุ่นหลังซึ่งเป็นผู้ที่จะสืบทอดธุรกิจเกษตรของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการทุเรียนหลงลับแลต่อไป

ในปี 2559 มุ่งขยายผลของหลักการผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล โดยพัฒนาเป็นบทเรียนที่จะผลักดันให้เยาวชนได้เห็นถึงความสำคัญวิถีชีวิตชาวสวน เนื่องจากในปัจจุบันลูกหลานชาวสวนส่วนใหญ่ทั้งไร่ทั้งสวนไม่สนใจในการทำสวน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางปัญญาและความรู้ที่เป็นรากฐานบ่งชี้ทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น และเพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงาน การดำรงชีพ และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นการตอบสนองความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกการทำงาน ทักษะทางอาชีพ และการอยู่อย่างพอเพียง พัฒนาความสามารถด้านการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งการให้ความรู้แก่นักเรียน

นักศึกษา และชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในท้องถิ่นรุ่นหลังได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั่งามสู่รุ่นลูกหลาน ให้สามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและยั่งยืน ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลรุ่นใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำแบบสำรวจความต้องการเรียนรู้จากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยให้พิจารณาจากเนื้อหาในบทเรียน 8 หน่วยการเรียนรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการที่จะเรียนรู้ 4 หน่วย คือ การดูแลรักษาต้นทุเรียนหลงลับแล การจัดการเก็บผลผลิตทุเรียนหลงลับแล การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการรวมกลุ่มเกษตรกร ผู้วิจัยจึงใช้เนื้อหาดังกล่าวเป็นขอบเขตในการศึกษาในครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ลูกหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล ในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ และเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแลในเขตพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 52 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ตำบลแม่พูล ตำบลนารก และตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

1 กรกฎาคม ถึง 30 ธันวาคม 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. จัดเวทีศึกษาความต้องการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยใช้แบบสำรวจความต้องการการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล ลูกหลานเกษตรกรที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

ราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาบทเรียนที่สื่อการเรียนรู้ให้เกิดความเหมาะสม และสะดวกต่อการเรียนรู้ตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

2. ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้ เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมเพื่อการแก้ไข ปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

3. ทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล และลูกหลานเกษตรกรที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

4. เก็บข้อมูลการทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามบทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจทุเรียนหลงลับแล และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสรุปรายงานและเผยแพร่ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในการแปลความหมายของแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.50 - 5.00	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับมาก
2.50 - 3.49	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล และการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้าน เพศ อายุ สถานภาพการทำธุรกิจเกษตรกรทุเรียนหลงลับแล ประสบการณ์ในการทำธุรกิจเกษตรกรทุเรียนหลงลับแล ปัญหาในการทำธุรกิจเกษตรกรทุเรียนหลงลับแล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็น

เพศชาย และเพศหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศชายร้อยละ 53.33 และเพศหญิงร้อยละ 46.66 กลุ่มตัวอย่างมีอายุที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 33.33 มีอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 23.33 มีอายุ 56-60 ปี ร้อยละ 20.00 มีอายุ 46-55 ปี ร้อยละ 16.66 มีอายุ 31-45 ปี และร้อยละ 6.66 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป สำหรับสถานภาพการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล โดยมีพื้นที่ในการปลูกต่างกันในส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นลูกหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล โดยในส่วนผู้ที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.33 เป็นเจ้าของสวนทุเรียนโดยมีเนื้อที่ในการปลูก 10-20 ไร่ ร้อยละ 23.33 เป็นเจ้าของสวนทุเรียนโดยมีเนื้อที่ในการปลูก 21-50 ไร่ และร้อยละ 3 มีพื้นที่ปลูก 51-100 ไร่ ในส่วนของการมีประสบการณ์ในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 43.33 มีประสบการณ์อยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 26.66 มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล 6-10 ปี ร้อยละ 20.00 มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล 11-15 ปี และมีเพียงร้อยละ 10 มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล 16 ปีขึ้นไป ปัญหาที่พบในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล ที่เคยเกิดขึ้น พบว่า ร้อยละ 40.00 เป็นปัญหาด้านกลยุทธ์การขาย และร้อยละ 13.33 เกิดปัญหาด้านการจัดการปัญหาแมลงศัตรูพืช การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ในส่วนของความสนใจและต้องการเรียนรู้เนื้อหาตามบทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า ร้อยละ 30 ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการผลผลิต ร้อยละ 26.66 ต้องการเรียนรู้การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 23.33 ต้องการเรียนรู้ เรื่องการรวมกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 20.00 ต้องการเรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาต้นทุเรียน ส่วนระบบ/วิธีการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า ร้อยละ 40 มีความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยระบบการรวมกลุ่มเพื่อศึกษาร่วมกัน ร้อยละ 26.66 สะดวกในการเรียนรู้โดยการศึกษาเองจากบทเรียนที่สรุปไว้ ร้อยละ 20 มีความสะดวกในการเรียนรู้จากการจัดอบรม สัมมนาในระยะตามความเหมาะสม มีเพียงร้อยละ 10 ที่สะดวกในการเรียนรู้โดยการศึกษาจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์

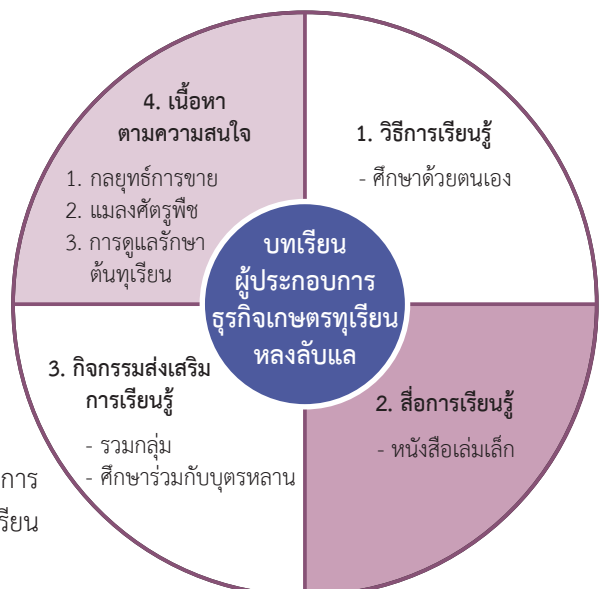
ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ปัญหาที่พบในการทำธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือปัญหาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืชและโรคพืช โดยพบว่า ร้อยละ 30 มีปัญหาเรื่องหนอนทุเรียน ร้อยละ 20 มีปัญหาเรื่องด้วงทุเรียน และแมลงรบกวน อีกร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาลูกทุเรียนไม่มีคุณภาพ อีกร้อยละ 20 ผลผลิตไม่มีคุณภาพและฤดูแล้ง น้ำไม่เพียงพอ อีกร้อยละ 10 เท่ากัน โดยปัญหาดังกล่าวเกษตรกรใช้วิธีแก้ปัญหาด้วยการพ่นยาฆ่าแมลง ร้อยละ 60 ใส่ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิต อีกร้อยละ 30 และขนน้ำไปใส่พื้นที่ปลูกอีกร้อยละ 10 โดยเกษตรกรร้อยละ 100 ตอบว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกษตรกรพบคล้ายๆ กัน โดยร้อยละ 80 ให้เหตุผลว่า เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกอยู่บนภูเขา และอยู่ใกล้เคียงกัน และพื้นที่ปลูกอยู่บนภูเขาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง และยาฆ่าแมลงมีราคาแพง อีกร้อยละ 10 ส่วนปัญหาด้านราคาตกต่ำนั้น เกษตรกร ร้อยละ 10 ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะปัญหาเศรษฐกิจจึงทำให้ราคาทุเรียนตกต่ำ ปัญหาด้านความเสียเปรียบในกลไกการตลาดเกษตรกร ร้อยละ 80 บอกว่า ปัญหาเกิดจากพ่อค้าคนกลางกดราคา และอีกร้อยละ 20 ระบุว่ากำหนดราคาเองไม่ได้ วิธีการแก้ไขปัญหारेื่องความเสียเปรียบในกลไกการตลาดเกษตรกรร้อยละ 90 ระบุว่าเกษตรกรต้องรวมกลุ่มกัน และอีกร้อยละ 10 ระบุว่าควรขายส่งออนไลน์ ในด้านความสนใจในเนื้อหาตามบทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล เกษตรกรร้อยละ 70 สนใจ

เนื้อหาเรื่อง ช่องทางการขาย ร้อยละ 20 สนใจเรื่องวิธีการแก้ปัญหาแมลงศัตรูพืช (หนอนใต้) และร้อยละ 10 สนใจเนื้อหาเรื่องการดูแลรักษาต้นทุเรียน โดยมีเหตุผลของความสนใจในเนื้อหาต่างๆ คือ ร้อยละ 60 ระบุว่า จะได้ไม่ถูกกดราคา ร้อยละ 20 ระบุว่า จะได้นำไปดูแลในการเพิ่มผลผลิตต่อไป และเหตุผลที่ระบุว่าเป็น ความรู้เพิ่มเติมจากวิธีการเดิมๆ ที่ทำอยู่ และเป็นความรู้ใหม่เกี่ยวกับการขาย อีกร้อยละ 10 เท่ากัน

ในด้านวิธีการเรียนรู้บทเรียนที่เกษตรกรสะดวกและจะเรียนรู้ได้ดี ร้อยละ 60 ตอบว่า เป็นการอ่านเอง แต่ควรทำเป็นเล่มเล็กๆ เพราะสะดวกต่อการอ่าน และอ่านจบเร็ว นอกจากนี้ยังระบุว่าสามารถเรียนรู้ได้ โดยการรวมกลุ่มกันเรียนและอบรมเป็นกลุ่มอีกร้อยละ 20 เท่ากัน นอกจากนี้เกษตรกรยังระบุว่าหน่วยงาน ที่มีบทบาทในการพัฒนานักธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล เพื่อลดความเสียเปรียบของเกษตรกร ร้อยละ 90 ระบุว่า สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 50 ระบุว่าควรเป็น อบต.ร้อยละ 40 ระบุว่าเทศบาล และร้อยละ 10 เห็นว่าเป็นภาครัฐและเอกชน

ตอนที่ 2 การออกแบบบทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล

การนำเสนอข้อมูลในตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยใช้ข้อมูล จากการสำรวจความต้องการเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างและการศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาออกแบบ เพื่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ทุเรียนหลงลับแล โดยให้ศึกษาด้วยตนเอง แต่ละครั้งใช้เวลา 3 สัปดาห์ แล้วรวมกลุ่มกันระหว่างเกษตรกร ด้วยกันเอง และรวมกลุ่มกับบุตรหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ศึกษาเอง จากสื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เป็นหนังสือเล่มเล็กมีจำนวนหน้า 8-18 หน้า ใช้เวลาในการทดลองใช้ รูปแบบการเรียนรู้ 8 สัปดาห์ แล้วทำการติดตามในสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 ของการทดลองใช้รูปแบบด้วย วิธีการสัมภาษณ์ และประเมินผล โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเรียนรู้บทเรียน ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล สามารถสรุปเป็นรูปแบบการพัฒนาบทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจ เกษตรทุเรียนหลงลับแล ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรธานี

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลมีส่วนประกอบ 4 ส่วนสำคัญ คือ 1) วิธีการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการเรียนรู้โดยการศึกษาด้วยตนเองเป็นวิธีที่เกษตรกรเลือก ว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สะดวกที่สุดในการเรียนรู้ 2) สื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสอบถามความต้องการเรียนรู้และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างระบุว่าสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการ คือ หนังสือเล่มเล็ก เพราะสะดวกในการอ่าน และอ่านจบเร็ว 3) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมรวมกลุ่มและการศึกษาร่วมกับบุตรหลาน 4) เนื้อหาตามความสนใจ ประกอบด้วย เรื่องกลยุทธ์การขาย แผลงศัตรูพืช และการดูแลรักษาต้นทุเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบโดยการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล และบุตรหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล โดยนำเสนอข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานะเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนหลงลับแล พื้นที่ปลูกทุเรียนหลงลับแล ประสบการณ์การปลูกทุเรียนหลงลับแล และการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 72.72 มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 5-10 ไร่ ร้อยละ 18.18 มีพื้นที่การปลูก 11-20 ไร่ และร้อยละ 9.09 มีพื้นที่การปลูก 21-50 ไร่ ส่วนประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน พบว่า ร้อยละ 36.36 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 1-5 ปี และ 21 ปีขึ้นไปในค่าร้อยละที่เท่ากัน และพบว่าร้อยละ 18.18 มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 11-20 ปี ร้อยละ 9.09 มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 6-10 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 63.63 รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน โดยการศึกษาด้วยตนเอง และได้รับการถ่ายทอดความรู้โดยการอบรม โดยกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 27.27 นอกจากนี้ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 18.18 ไม่เคยเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เลย ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นต่อระบบการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า จากการเรียนรู้ทำให้เขาได้ความรู้ และแนวคิดใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มย่อย และแลกเปลี่ยนกับบุตรหลาน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เรื่องวิธีการและแนวทางในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชที่เกิดกับทุเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.45) นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรมีความเห็นว่า การเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ การได้เรียนรู้ร่วมกับบุตรหลานทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.18) และการได้เรียนรู้ร่วมกับบุตรหลานทำให้เกิดความเข้าใจในการทำงานของบุคคลในครอบครัวมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.18)

ส่วนข้อมูลจากลูกหลานเกษตรกร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 54.54 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 45.45 เป็นเพศชาย และผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 เป็นบุตรหลานเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล ซึ่งมีพื้นที่ในการปลูกต่างกัน พบว่า ร้อยละ 72.72

ครอบครัวมีพื้นที่ในการปลูกทุเรียน 5-10 ไร่ นอกนั้นมีพื้นที่ในการปลูก 11-20 ไร่ และ 21-50 ไร่ ร้อยละ 18.18 และ 9.09 ตามลำดับ ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนของครอบครัว พบว่า ร้อยละ 45.45 ครอบครัวมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 1-5 ปี ร้อยละ 27.27 ครอบครัวมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 21 ปีขึ้นไป และครอบครัวมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน 6-10 ปี และ 11-20 ปี ร้อยละ 18.18 และ 9.09 ตามลำดับ ส่วนการได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกทุเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 63.63 ศึกษาด้วยตนเอง ร้อยละ 36.36 ไม่เคยได้รับการถ่ายทอดความรู้เลย ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 9.09 ได้รับการอบรมโดยกลุ่มเกษตรกร ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า จากการเรียนรู้ทำให้เขาได้รับความรู้และแนวคิดใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มย่อย และผู้ปกครองมากขึ้น อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ เรื่องวิธีการและแนวทางในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชที่เกิดกับทุเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.27) รองลงมา คือ การได้เรียนรู้ร่วมกันกับผู้ปกครองทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.18) รวมถึงจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร และสนใจเอาใจใส่ในการปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.18)

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาความต้องการเรียนรู้โดยใช้แบบสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างสื่อการเรียนรู้ การทดลองใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการประเมินผล โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ พัฒนาการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล ผลการวิจัยที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปราย ดังนี้

ผลจากแบบสำรวจความต้องการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล กลุ่มตัวอย่างสนใจที่จะเรียนรู้เนื้อหาในบทเรียนเรื่องต่างๆ ตามลำดับ คือ การจัดการกับผลผลิต การรวมกลุ่มเกษตรกร และการดูแลรักษาต้นทุเรียน โดยวิธีการเรียนรู้ที่สะดวกที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง คือ การรวมกลุ่มเพื่อศึกษาร่วมกัน และการศึกษาเองจากบทเรียน และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างสนใจที่จะเรียนรู้เนื้อหาในบทเรียนเรื่องต่างๆ ตามลำดับ คือ ช่องทางการขาย วิถีแก้ปัญหาแมลงศัตรูพืช (หนอนใต้) และการดูแลรักษาต้นทุเรียน โดยวิธีการเรียนรู้ที่สะดวกที่สุด คือ การอ่านเอง จากเอกสารเล่มเล็กๆ เพราะสะดวกในการอ่าน และอ่านจบเร็ว โดยใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ หลังจากสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรมีความเห็นว่า จากการเรียนรู้ทำให้เขาได้ความรู้ใหม่ๆ และแนวคิดใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มและบุตรหลานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องวิธีการและแนวทางในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช และการได้เรียนรู้กับบุตรหลานทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัว

มากขึ้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานเกษตรกร เห็นว่า ระบบการเรียนรู้บทเรียนผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทฤษฎีใหม่ลงหลักแล้ว ทำให้เขาได้ความรู้ใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนในกลุ่ม และแลกเปลี่ยนกับผู้ปกครองมากขึ้น อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องวิธีการแนวทางในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชที่เกิดกับทุเรียน การเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวมากขึ้น และทำให้เขาสนใจในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรทฤษฎีใหม่ลงหลักแล้ว และเอาใจใส่ในการปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วุฒิพล สกลเกียรติ (2546 : 111) ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้เหตุผลในการเรียน และผู้ใหญ่จะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อ เขาต้องการเรียน เนื่องจากผู้ใหญ่เข้าใจตนเอง และรู้ว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจของตนเองได้ ซึ่งก่อนจะเรียนรู้ผู้ใหญ่ต้องการจะรู้ว่า เพราะเหตุใด หรือทำไม จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ จะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการเรียนรู้ และจะสูญเสียผลประโยชน์อะไรถ้าไม่ได้เรียน สิ่งเหล่านั้น ผู้ใหญ่จึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และพึงพอใจมากกว่าที่จะให้ผู้อื่นมากำหนดให้ นอกจากนี้ วุฒิพล สกลเกียรติ (2546 : 113) กล่าวว่า วัยผู้ใหญ่มีช่วงกว้างประสบการณ์ที่ได้รับมา ซึ่งมากมาย และมีความหลากหลายมากกว่าวัยเด็ก สิ่งที่ต้องเน้นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ คือ กลยุทธ์การเรียนการสอน ต้องใช้เทคนิคประสบการณ์ โดยการดึงประสบการณ์ของผู้เรียนออกมา ใช้ประโยชน์ในการอภิปรายกลุ่ม และการแก้ปัญหาจากสถานการณ์สมมติ หรือกรณีตัวอย่างและการนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น จุดเน้นจะต่างจากเด็ก คือ เด็กจะใช้เนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ แต่ผู้ใหญ่จะถูกจูงใจให้เข้ามาเรียนรู้ เมื่อรู้ว่าการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ ทักษะวิธีการใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นจุดเสริมแรงที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับ ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ (2544 : 67) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ และเลือกกิจกรรมการเรียนที่ผู้เรียนชอบ และมั่นใจที่จะกระทำจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตนเองที่จะชี้แนะตนเองของผู้ใหญ่ และเปิดโอกาสให้ใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ คมกฤษ จันทร์ขจร (2551 : 272) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการศึกษาที่เน้นกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล และทักษะจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวของบุคคล เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการสอน ไม่มีสถานที่เรียน เป็นการเรียนรู้ตามความต้องการ และความพึงพอใจ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อการพัฒนาและเพิ่มเติมประสบการณ์ในการทำงาน การดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ข้อเสนอแนะทั่วไป หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรควรมีการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรโดยการทำเป็นเอกสารเล่มเล็ก เพื่อให้เกษตรกรศึกษาด้วยตนเองในการแก้ปัญหาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- คมกฤษ จันทร์ขจร. (2551). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จกกลนี ชุตินาเทวินทร์. (2542). หลักการจัดฝึกอบรมให้กับผู้ใหญ่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/447142>. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2559
- ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. (2544). การศึกษาผู้ใหญ่: ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วุฒิพล สกลเกียรติ. (2546). การเรียนรู้ผู้ใหญ่และผู้เรียนผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิศักดิ์ โกชนกุล. (2550). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.pochanukul.com/?p=39>. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2549). ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/447142>. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2559